

Varför måste en FÖRUNDESRÖKNING vara ROBUST (stark/bastant?)

För att en åtalad ska bli dömd i brottmål krävs att det är ställt utom rimligt tvivel att den misstänkte har gjort sig skyldig till den gärning som ligger till grund för åtalet. Det ska vara praktiskt taget uteslutet att den gärning(brott) åklagaren påstår i sitt gärningspåstående ska ha utförts på något annat sätt än vad som anges i gärningsbeskrivningen.

Misstänkts rättigheter

I brottmål är det åklagaren/polisen som har bevisbördan för ett påstående om brott och den omfattar samtliga omständigheter som gäller för brottet. Den misstänkte har ingen skyldighet att bevisa något, ingen skyldighet att påtala omständigheter, ingen skyldighet att förklara varför hen har gjort si eller så, ingen skyldighet att förtydliga sig, ingen skyldighet att hjälpa till i utredningen eller att vara aktiv i utredningsprocessen utan har rätt att vara passiv. Om en misstänkt vägrar uttala sig ska detta inte tolkas som ett stöd för att den misstänkte är skyldig. Att den som är misstänkt alltid kan vara passiv gäller inte alltid. Det finns situationer som uppenbarligen kräver en förklaring och där den misstänktes tystnad kan få betydelse. Den misstänkte kan åläggas en så kallad förklaringsbörda och då krävas på att förklara sig kring olika omständigheter. T.ex. när åklagarens bevisning är tillräckligt stark för att kräva en förklaring av den misstänkte, är det också förenligt med det sunda förnuftet att dra slutsatsen att den tilltalade är skyldig om denne inte lämnar en förklaring. Misslyckas den misstänkte att uppfylla denna förklaringsbörda riskerar det leda till fällande dom.

NOGGRANN FÖRUNDESRÖKNING

Det är här mycket viktigt att vara mycket noggrann under förundersökningen och att den bevisning som framkommer kan styrkas bl.a. genom väl genomförda bindande förhör. Särskilt där den misstänkte i domstol har svårt att ta sig ur uppgivna detaljer som styrks av brottsplatsundersökning. Finns möjlighet bör viktiga förhör dokumenteras med ljud och bild.

Här måste polisen vid förhör med misstänkt alltid vara noggranna med att låta förhörspersonen läsa igenom förhöret eller lyssna igenom förhöret och att eventuella synpunkter dokumenteras samt att det dokumenteras tydligt hur genomläsning/ avlyssning gått till för att undvika tveksamheter.

Att en förhörsperson godkänt förhöret är inte någon garanti för att hen verkligen i alla delar står bakom det som finns nedtecknat förhöret eller att uppteckningen helt återspeglar förhöret. Det finns inte heller något krav i lagen att en förhörsperson ska godkänna förhöret.

Åklagaren/polisen har också skyldighet att motbevisa påstående om ansvarsfrihetsgrund. Ansvarsfrihetsrund kan vara nödvärn, nöd, excess, ansvarsfrihet för den som kommer till hjälp, laga befogenhet att bruka våld, samtycke, förmans befallning, straffrättsvillfarelse.

Krav som kan ställas är att polis/ åklagare vidtar alla tänkbara utredningsåtgärder som gäller det sätt som det aktuella brottet utförts på (hypotesen) men också utreder den misstänktes påstående om händelsen (alternativa hypotes). Uttalar sig inte den misstänkte ska möjliga alternativa hypoteser utredas och dokumenteras.

Om åklagaren/polisen lyckats motbevisa en misstänkts förklaring eller att den är så osannolik att den kan lämnas utan avseende innebär inte att åtalet är styrkt. För att styrka åtalet krävs att polis/åklagare kan bevisa att den misstänkte gjort just det som åklagaren påstår att hen gjort och att hen dessutom haft i uppsåt att begå gärningen eller i vissa fall begått gärningen av oaktsamhet.

Syftet med en förundersökning är i första hand att skapa underlag för åklagaren då hen ska bedöma om förundersökningen är tillräckligt robust för att leda till stämningsansökan och åtal.

Åklagarens gärningsbeskrivning ska vara så precis som omständigheterna i det enskilda fallet medger vad gäller gärningen, tid, plats och övriga omständigheter som gäller för brottet enligt aktuell lagparagraf. Det är mot gärningsbeskrivningen som domstolen ska pröva den bevisning som åklagaren lägger fram. Åklagaren måste bevisa varje del i gärningspåståendet. Om åklagaren misslyckas med detta ska åtalet ogillas.

DOMSTOLSFÖRHANDLING

Då bedömningen görs av förundersökningsuppgifter vid en huvudförhandling ska domstolen ta hänsyn till att förhör under förundersökningen inte sker med sådana rättssäkerhetsgarantier som gäller vid förhör inför en domstol där parterna är närvarande.

Domstolen ska kunna göra sin bevisvärdering på ett rättssäkert sätt och kan då ställa krav på den utredning åklagaren presenterar för domstolen. Åklagaren/polisen ska ha genomfört alla nödvändiga utredningsåtgärder så att utredningen får en sådan robusthet att den för domstolen duger för en slutsats på goda grunder. Om det finns brister i utredningen är det inte den misstänktes fel utan det är åklagaren/polisens ansvar. Om den presenterade utredningen är så bristfällig att den inte duger för en slutsats på "goda grunder" blir resultatet att åtalet ogillas och den tilltalade blir frikänd.

Bedömningen av om ett åtal är styrkt ska grundas på den bevisning som åklagare och försvaret lagt fram för rätten. I brottmål där det har hållits huvudförhandling ska domen bygga på det som har förekommit vid domstolsförhandlingen. Något annat material får rätten inte ta hänsyn till. Vad som har sagts under förundersökningen får åberopas endast i vissa fall och under särskilda förutsättningar. T.ex. då helt andra uppgifter framförs av målsägande, vittne, sakkunnig eller misstänkt än vad som gjorts under förundersökningen och som har betydelse för bedömning av gärningen.

Vid domstolens bevisvärdering i brottmål är det normalt att den misstänktes berättelse av händelseförloppet ligger till grund för domstolens prövning under förutsättning av att åklagaren inte kan bevisa att berättelsen är oriktig. En misstänkts berättelse kan i vissa fall vara så osannolik att berättelsen redan av detta skäl kan lämnas utan avseende.

Juridiken är inte det som är svårast när domstolen ska avgöra ett brottmål utan hur bevisning som lagts fram i målet ska värderas. Utgångspunkten för domstolens prövning är åklagarens gärningsbeskrivning.

KORT SLUTSATS

Det är därför mycket viktigt att förundersökningen bedrivs effektivt, rättssäkert utan förutfattade meningar och arbetet sker med avsikt att hitta sanningen och förundersökningen leds i riktning dit bevisen leder. En lämplig åtgärd för ansvarig utredare är att då det finns en skäligen misstänkt upprätta en möjlig stämningsansökan och själv pröva bevisningen mot denna för att upptäcka svagheter och möjlighet till att skapa en ROBUST förundersökning eller för att avföra en misstänkt

från förundersökningen. Normalt är detta förundersökningsledaren skyldighet. Det är dock viktigt att som bra utredare vara välinsatt i vad som fodras vid utredning av olika brott.